

MISTERI

allà també la e àtona es pronuncia i, i la o es torna u.

Misperit, V. *mix* (MIOLAR) *Missus*, V. *metre* v. *Mist*, *mistaire*, *mistela*, *mistelat*, *misteler*, *mister*, V. *mesclar*

MISTERI, pres del ll. *mystērīum*, i aquest, del grec *μυστήριον* 'secret', 'misteri', 'cerimònia religiosa per a iniciats', derivat de *μύω* 'jo tanco'. □ 1.ª doc.: *mester*, *Hom.*; *misteri*, fi S. XIV (Eiximenis, BMetge).

En el període arcaic es va usar *mester* per dir 'misteri', en accepcions religioses. «No entenien los Apòstols de qué Nostre Séiner o dizie, e --- dix ad éls: —A vós és donat a conóixer lo *mester* del regime de Déu pus que a 'quels qui tot ho crezen per paraules», *Hom.*, 2r20, traduint la frase de l'Evangeli de St Lluç (VIII, 10): «vobis datum est nosse *mysterium* regni Dei, ceteris autem in parabolis»; així mateix en les *VidesR*: «si als meus ditz tu no obexes, aquel *mester* de la Crou faré en lo ésser feyt», fº 7r2; fins al punt que, confonent-se això amb la forma *mester* que, en català antic, prenia el mot *MĪNĪSTĒRĪUM*, en altres passatges de les *VidesR* trobem la variant d'aquest, *menestir*, traduint el mot *mysterium* de l'original (fº 1r2, 49v1), veg. *LleuresC*, 357.

La forma definitiva, *misteri*, ja apareix en BMetge (*Somni*, V. *RISC*) i Eiximenis («lo *misteri* del dolcís-sim sacrament»); «e qui baxat / e humanat, / sens home pare, / de sola mare / sa carn prengué / --- / cert qui és potent / fer gran *misteri*, / lo vituperi / --- / hereditari / --- / bé'l pot sospendre», JRoig (*Spill*, 10949); «Charitat me forsa - i ley me insita / loar lo *misteri* - de la Eucharistia, / lo poc exercici - los senys me desvia», Francesc Prats, a. 1487 (JMBover, *BiEscrBal*. II, 156.18.4). En el sentit seglar de 'cosa incompreensible', ja en BMetge («si subtilment volràs especular, conexeràs gran part del *misteri* que hi està amagat», *Somni* II). «--- D'aquesta cala opalina / prou el *misteri* n'hauré gustat, / mentre ara, a l'hora que el sol declina / ---», Costa (*Cala Gentil*).

DERIV.: *Misteriós* [1695, Lacav.]: «Aquí estengué sos marges lo continent Hesperia / --- / Rey n'era Atlas, aquell qui de la blava volta / los signes a una esfera de jaspí trasplantà, / y del sol y del astre que més lluny giravolta / la dansa *misteriosa* y armònica explicà», *Atl.* I, 6d; «Jamay la veu febrosa / --- de la vila / rompé la *misteriosa* / quietut que reyna dins la vall tranquila», Costa i Llobera (*La Vall*, 1873, v. 11). *Misterial*.

Mistic [1695, Lacav.]; els «Idilis y cants *mistichs*» de Verd. són de 1879; pres del ll. *mystīcus*, i aquest, del gr. *μυστικός* 'relatiu als misteris religiosos, mistic', altre derivat de *μύω*; *mística* f. [Belv.]. *Misticisme* [1868, *SLitCosta*]; «potser la composició de lloc hi era per bona part: l'hora baixa, en la qual al camp semblan despertar tots els *misticismes* de la naturalesa, la immensa rostollada que hi brillava ---», MrnVayreda (*Sang Nova* III, § 6, 195). *Mistagog*, del grec *μυσταγωγός* 'sacerdot que dirigeix els misteris', compost de *μύστος* 'pertanyent als misteris' i *ἄγω* 'jo

meno'; *mistagògic*. *Mistificar* [DOrt.], del fr. *mystifier* 'entabonar', que sembla haver tingut de primer el sentit d'ensarronar fingint iniciar en un secret' (cf. Littré, i DECH, MISTERIO, n. 2); *mistificació* [DOrt.]; *mistificador*.

Misterial, *misteriós*, *mistic*, V. *misteri*

MISTIC, 'embarcació costera de tres pals amb veles llatines, que es va usar en el Mediterrani', mot d'història mal estudiada, potser d'un àr. *mīstāh o *māstāh, però les úniques formes que s'han documentat en aquesta llengua són *musāṭṭāh* 'barca armada', i modernament *māstikū*. □ 1.ª doc.: ja n'hi ha alguna dada medieval, però no ben precisada.

Per a la qual, veg. Kahane (*Journal of the Amer. Ori. Soc.* LXII, 249-50); i Gayangos dona com català *mestec(h)* atribuint-ho al S. XIII, però sense documentar-ho. En el DECH/DCEC (MÍSTICO) estudio la qüestió a fons i críticament. Les dades més positives són *musāṭṭāh* «barca armata» en el nostre *RMa.* (segle XIII, p. 86), i en altres textos àrabs, de Sicília, Marroc i Egipte, més o menys posteriors, mot que en àrab seria derivat regular de *sāḥ* 'pont d'una embarcació'; un derivat d'altra forma, *mīstāh o *māstāh, també fóra teòricament concebible, però no consta; modernament hom registra *māstikū* «barque à deux mâts» com a usual a Tunis (Beaussier, p. 932b), però aquest té l'aspecte de ser manllevat de l'it. *mistico* [1801].

Mistica, *misticisme*, *mistificar*, V. *misteri* *Misto*, V. *mesclar* +*Mistò* terme argòtic usat en ross. (no gaire recomanable) 'elegant, graciós': també fr. dial. *mistaud* «jeune garçon bien tourné» (norm.); veg. Sainéan, *BhZRPb.* I, 73; *Sources Indig.* I, 56; Claveria, *Estudios Gitanos*, 159-61 *Mistosa* (?), V. *mesclar* *Mistral*, V. *mestral* *Mitana*, V. *mitena*

MITE, pres del gr. *μῦθος* 'faula', 'llegenda'. □ 1.ª doc.: *mito*, 1868, *SLitCosta*; *mite*, DOrt.: «La revista, el pamflet --- l'edició de llibres, varen substituir la fèrula que, en el *mite* de Prometeu, li serví al tità per a dur als homes la brasa de foc robada en la fornald d'Hefest», Cor. (*Prometeu* II, § 1, O. C., 264.5f.).

DERIV.: *Mític* [Lab. 1888]: «allà de flors y fulles d'alzina lo coronan / teixint *mitiques* danses, donzelles y minyons, / mentre'ls guerrers un càntic de benvinguda entonan, / fent-li present d'un centre de vori, a genollons», *Atl.* X, 50b. «*Mitiques* legions», Costa (*Geni Grec*, v. 223).

CPT.: *Mitologia* [Belv.], gr. *μυθολογία* id.; *mitològic* [Belv.]: «Heus aquí la clau moderna de les divinitats *mitològiques*: Zeus és el capital; els obrers són els fills de Deucalió ---», Coromines (*Prom.*, O. C., 262a); *mitologista*, *mitòleg*. *Mitografia*, -gràfic; *mitògraf*. *Mitogonia*.

Mitena, V. *marmita* *Mitgelis*, *mitgenc*, *mitgenca*, *mitgencar*, *mitgenquer*, *mitger*, *mitgera*, *mitgeria*, *mitgerola*, *mitget*, *mitgeta*, V. *mig* *Mític*, V. *mite* *Mi-*